

Spomínaným prevádzacom pri prvej ilegálnej výprave bol už spomínaný Jozef Macek. Jeho spolupracovníkom bol Ferdinand Totka. Prvá ilegálna cesta sa začala 31. augusta 1950. Don Titus do poslednej chvíle slúžil ako kaplán v Šenkviaciach, aby neupriamil na seba pozornosť. Ešte 26. augusta udelil sviatosť krstu. Titus pri tomto prvom prechode prevádzal šiestich mladých bohoslovcov: Bohuša Havlíčka, Ján Martinca, Medarda Štepanovského, Stanislava Kmotorku, Rudolfa Blatnického a Jozefa Heribana. Ešte s nimi išiel už kňaz Július Gašparík. Večer 31. augusta odcestovali z Bratislavy do Moravského Svätého Jána, odkiaľ išli smerom k obci Závod a vošli do lesa. Tam sa stretli s prevádzacom Jozefom Mackom a Ferdinandom Totkom. Rýchlym pochodom prešli k rieke Morave, ktorú prebrodili. Pri vchádzaní do rieky cúvali a pri vychádzaní z rieky tiež cúvali smerom na breh. Toto opatrenie robili pre prípad, keby pohraničné hliadky objavili ich stopy, aby si mysleli, že niekto z Rakúska odišiel a prišiel do Československa. Vyšli na rakúskom území v sovietskej zóne. Po hodine prišli na železničnú stanicu, nastúpili do vlaku, ktorý ich zaviezol do Viedne. Odtiaľ pokračovali cez Amstetten, pútnické miesto Maria Neustift, Linz, Brenner, Vipiteno, Veronu a po dvoch týždňoch, 12. septembra, na sviatok Mena Panny Márie, prišli do vytúženého Turína. Don Titus ostal v Turíne iba pár dní, aby si oddýchol. S požehnaním hlavného predstaveného saleziánov, dona Pietra Ricarldoneho, odišiel na Slovensko, aby priviedol ďalších bohoslovcov a kňazov do Talianska. Po návrate do vlasti don Titus už verejne nepôsobil. Prevádzачa Macka prehovoril, aby im pomohol aj pri druhej výprave. Druhá výprava začala 24. októbra 1950. V tejto skupine bolo 28 ľudí. Medzi nimi boli už aj viacerí saleziánski kňazi. Bol medzi nimi napr. don Andrej Šandor, používajúci pseudonym Gorazd Zvonický. Utečenci sa zišli v Šaštíne v dome štátneho cestára Augustína Hercoga. V sobotu 24. októbra ráno o 4.30 sa z tohto domu vydali na cestu. Išli cez les smerom k Studienke, potom k Závodu

a k rieke Morave. Poobede slúžili pri Studienke na lúke svätú omšu. Z kufríkov urobili improvizovaný oltár, novokňaz don Šándor slúžil svätú omšu a prevádzači strážili. Čakala ich veľmi ťažká úloha. K rieke Morave prišli okolo polnoci v priestore medzi Malými Levármí a Moravským Svätým Jánom. Zistili, že Morava je rozvodnená. Bolo chladno a na rastlinách sa tvoril srieň. Nemohli dlho rozmýšľať. Vyzliekli si šaty, schovali do kufríkov a vošli do vody. Prebrodili sa približne do polovice, keď došli ku korytu rieky Moravy. Štyria dobrí plavci si zobrali jeden koniec lana a preplávali Moravu. Takto mali natiahnuté lano ako kompu. Nafúkali čln a previezla sa prvá skupina. Keď sa chystala previesť druhá skupina, lano sa roztrhlo a takmer celé ostalo na rakúskej strane. Plavci na rakúskej strane boli skrehnutí od zimy a báli sa vrátiť. Na slovenskej strane našťastie ostal don Titus, ktorý upokojoval prestrašených utečencov. Stále im hrozilo nebezpečenstvo, že ich zbadá pohraničná stráž. Vtedy sa odhodlal najodvážnejší z plavcov, klerik Černý a preplával s jedným koncom lana naspäť. Bolo krátke, takže ho museli držať v rukách a tak zaistovať jeho konce, čo bolo značne namáhavé. Pri prevoze sa čln potápal, lebo mal malú dierku. Viacerým sa namočili šaty a niektorým aj odplávali. Úlohy prievozníka sa ujal klerik Černý, ktorý sa vrátil na slovenskú stranu asi 4-krát. S riekou bojovali takmer štyri hodiny, kým sa všetci dostali na druhý breh. Keď chceli pokračovať v ceste, odrazu don Titus stratil vedomie a odpadol. Cítil zodpovednosť za každého účastníka prechodu a nepredvídaná ťažkosť v podobe rozvodnenej rieky, roztrhnutého lana a deravého člna ho stála veľa fyzických aj psychických síl. Bol aj podchladený. Bratia ho začali okamžite kriesiť, a keď sa im to nedarilo, tak sa ho snažili zohriať dychom na celom tele. Keď sa prebral, prvá jeho otázka bola: „Ste všetci zachránení a zdraví? Nikto sa neutopil?“ Keď mu prisvedčili, hneď sa vrúcne poďakoval Panne Márii Pomocnici kresťanov, že ich priam zázračne zachránila a prosil ju o pomoc na ďalšej ceste. V rakúskej obci Sierndorf

nastúpili do vlaku a odcestovali do Viedne, potom cez Linz, Salzburg, Spittal a Alpy prešli do talianskej obce San Candido. V noci po sviatkoch Všetkých svätých a Dušičiek s pomocou sprievodcov prešli peši cez Alpy. V týchto miestach pohorie dosahuje výšku nad 2500 m. Brodili sa v snehu, na nebezpečných miestach nad priepasťami sa opierali o skaly, držali sa za ruky a navzájom si pomáhali pri zdolávaní hôr. 4. novembra prišli do Baziliky Panny Márie Pomocnice, ktorú postavil svätý Ján Bosco. So slzami v očiach im don Titus povedal: „Drahí bratia, priamo na vlastnej koži sme zakúsili to, čo povedal Don Bosco: Keď budete dôverovať Panne Márii Pomocnici, uvidíte, čo sú zázraky. Naša cesta bola veľmi ťažká, a zdalo sa, že sa nám nepodarí. Ale v rieke sme všetci vzývali Pannu Máriu Pomocnicu a ona nás priam zázračne zachránila. Buď jej za to vďaka.“ V saleziánskom ústave v Turíne ich privítali s nadšením. Predstavení saleziánov ponúkali donovi Titusovi, aby ostal v Taliansku alebo išiel na misie niekde do sveta, aby viac neriskoval. Keď videli, že don Titus sa nedá odradiť od ďalšej cesty, dali mu na túto cestu svoje požehnanie a povzbudili ho, aby zachránil čo najviac povolání. Ani zlé a nebezpečné skúsenosti z týchto dvoch ciest nedokázali odradiť dona Titusa od ďalšej cesty. Svoje pocity vyjadril slovami: „Aj keby som stratil môj život, nebolo by to márne, ak by sa aspoň jeden z tých, ktorým som pomohol, stal kňazom namiesto mňa.“ Okolo 15. novembra 1950 odišiel don Titus z Talianska do Rakúska, do Linzu, kde sa ubytoval v saleziánskom kláštore. V tom čase boli prevádzачi Jozef Macek a Ferdinand Totka zadržaní rakúskou políciou. Dona Titusa neopúšťala myšlienka previesť ďalšiu skupinu do Talianska. Kým čakal, kedy ich rakúska polícia prepustí, v sobotu a v nedeľu pravidelne kázal prostredníctvom rozhlasovej stanice Biela légia. Keď ani v marci 1951 nebol Macek ešte na slobode, dohodol sa s Ferdinandom Totkom, že ďalšiu výpravu zorganizujú sami. V snahe pomôcť svojim spolubratom si neuvedomoval riziko,

do ktorého sa púšťal, lebo Totka nebol taký skúsený prevádzač ako Macek, navyše bol neplavec. Počas čakania v Linzi don Titus prežíval aj pochybnosti o svojom poslaní prevádzať mladých bohoslovcov a kňazov do Talianska. V liste jednému priateľovi z 21. januára 1951to vyjadril nasledovne: „V duchovnom živote, keď ide o dobrú vec a diabol ju nemôže prekaziť, tak sa ju snaží aspoň oddialiť a považuje to za veľký zisk. A má pravdu, napríklad pri odložení svätej spovede, pri odložení dobrého predsavzatia a tak ďalej. Nebude to tak aj v našej veci? Už trikrát sa vec oddialila. Nie je to napomenutie zhora, aby som sa na to už viac nedával? Aby som sa síce staral o to, ako pomôcť bratom, ale nerobil to osobne? Priznávam sa ti, že som predtým nepoznal strach, bol som si istý Božou pomocou, ale teraz mi prichádza akási myšlienka pokušenia: čo keby ťa dostali do rúk, budeš sa môcť dožadovať Božej ochrany? Nestačilo ti trojaké napomenutie? Chcel si robiť zo seba ozaj len toho hrdinu, ako si niektorí myslia? Nemyslíš, že Boh má svoje plány a nepotrebuje na ich uskutočnenie teba? Že má dosť iných ľudí, ktorí si jeho milosť zaslúžia?“ O päť dní, 26. januára 1951, dva dni po sviatku svätého Františka Saleského a počas novény pred sviatkom Don Bosca, počas svätej omše, ktorú ráno slúžil, dostal dar mučeníctva. Keď čítal v prvom čítaní, že „máme povinnosť aj život položiť za bratov“ a potom v evanjeliu že sa „nemáme báť, lebo máme ešte aj vlasy na hlave spočítané“, pochopil, čo je Božia vôľa. Mučeníctvo prijal z Božích rúk ako ponuku celkom a navždy. Napísal tomu istému priateľovi ďalší list, v ktorom sa ospravedlnil za predchádzajúci, a s neochvejnou istotou vo vedomí požehnania predstavených urobil hrdinské rozhodnutie pokračovať v prevádzaní klerikov do Turína. 23. marca 1951 sa don Titus spolu s Totkom vrátili na Slovensko. No tu sa im stala nepríjemná udalosť. V Závode ich prekvapili dvaja ozbrojení muži. No podarilo sa im utiecť. Don Titus vbehol do lesa. Bol riedky, nebolo sa kde schovať. Našiel si menšiu priehlbínu a nahrnul na seba lístie. Takto zostal

schovaný niekoľko hodín, lebo nevedel, či ho ešte stále nehľadajú. Začalo pršať. Bol už veľmi smädný, ale bál sa pohnúť a opustiť úkryt, aj keď ho triasla zimnica. Jediné, čím si mohol zahnať smäd, boli kvapky vody, ktoré stekali po listoch na jeho tvár. Pomaly ich naberal na jazyk a takto sa ovlažoval a spomínal: „Je Veľký piatok a aj Kristus v tento deň trpel smäd, ako ja teraz trpím.“ Po niekoľkých hodinách vyšiel z úkrytu a išiel cez hory do Pezinka k známej rodine Šilharovcov. Tu sa zotavil. Zaobstarali mu hostie a víno a don Titus u nich slúžil sväté omše s decovým pohárom, ktorý potom pani Šilharová s úctou opatrovala. Tretia ilegálna výprava začala 8. apríla 1951 v Šaštíne. V skupine boli napr. don Andrej Dermek, Anton Srholec, Anton Hlinka a ďalší. V noci bola búrka a terén, ktorým išli, bol rozbahnený. Don Titus poučil účastníkov výpravy, ako sa majú správať v lese a neskôr pri rieke Morave. Cesta bola dlhá a veľmi únavná. Starší kňazi nevládali sťaženým terénom postupovať potrebným tempom a zaostali. K rieke Morave prišli 9. apríla s viac ako trojhodinovým meškaním a zistili, že je stále rozvodnená. Navyše, v skupine chýbali štyria alebo piati utečenci. V celej skupine vznikol chaos napriek ubezpečeniam dona Titusa, že zamýšľaný spôsob prechodu cez rieku je bezpečný. Niektorí kňazi, najmä neplavci, to psychicky nezvládli. Báli sa. Bolo už takmer ráno a nemali záruku, že sa všetci preplavia na druhú stranu za tmy. Don Titus nástojil: „Za každú cenu sa treba pokúsiť prejsť, aj keď to niekto z nás odnesie prechladnutím alebo zápalom pľúc.“ Napriek ubezpečeniam dona Titusa sa báli pokračovať v ceste cez rozvodnenú rieku. Nakoniec sa rozhodli, že sa vrátia. Skupina sa postupne rozpadla. Pred rozchodom ešte don Titus zmobilizoval svoje posledné psychické sily a povedal im: „Bratia, ja sa budem schovávať v Šaštíne. Oznámte mi vaše miesta úkrytov, aby som vám vedel oznámiť nový termín odchodu.“ Don Titus odchádzal od rieky Moravy spolu s Andrejom Dermekom a Pavlom Pobieckým. Pridali sa k nim aj klerici Alojz Pestún a Klement Poláček. Po dlhej a únavnej chôdzi asi

o piatej hodine, keď vyviazli z pohraničného pásma, odkiaľ bolo vidieť veže šaštínskeho kostola, si posadali v lese a krátko si oddýchli. Po chvíli don Titus povedal klerikom: „Chodte na stanicu do Levár, vráťte sa do Bratislavy a potom domov. My traja nemáme občianske preukazy, prečkáme tu a v noci sa pokúsime niekde skryť.“ Klement chytil dona Titusa za rukáv, nechcel odísť a vyhlásil, že radšej chce byť chytený spolu s ním. Až keď mu to dal don Titus príkazom pod rehoľnou poslušnosťou, odišiel spolu s Alojzom. Klement počas svojho života hovoril, že len donovi Titusovi ďakuje za svoj život a svoje kňazstvo. Klerici odišli a podarilo sa im nasadnúť na vlak a okolo siedmej hodiny pricestovali do Bratislavy. Don Titus a jeho dvaja spolubratia odpočívali na okraji lesa medzi obcami Veľké Leváre a Závod, severovýchodne od Veľkých Levár, keď ich asi o tretej hodine poobede, 9. apríla 1951, zrazu z troch strán prekvapili a s veľkým krikom obkľúčili vojaci so samopalmi. Don Titus iba sklonil hlavu a ticho si povzdychol: „Panna Mária, a čo teraz?!“ Pohraničníci za pomoci polície a armády chytili 16 z 22 členov skupiny. Začal sa výstup na Kalváriu. V nasledujúcich dňoch žili v obavách aj ľudia, ktorí pomáhali donovi Titusovi a všetkým účastníkom nevydareného úteku. Štefan Šilhar dodnes žehná donovi Titusovi, že neprezradil pri vypočúvaní a mučení, že sa u nich schovával a uchránil ich pred väzením. Prvé výsluchy prebehli v Malých Levároch a na bratislavskom hrade. V severnom opevnení hradu sa nachádzalo veliteľstvo pohraničnej stráže. Dona Titusa vodili na výsluchy do opevnenia cez dvor do malých plechových dverí, za nimi dolu po schodoch do pivničných priestorov. Sám o tom povedal: „Keď ma tam viedli, už som vedel, čo ma čaká.“ Pri týchto výsluchoch mu vybili zuby. Keď don Titus pocítil násilie na sebe a videl násilie, ktoré páchali na spolubratoch, zobral na seba opäť zodpovednosť. Priznal sa, že prevádzal spolubratov do zahraničia. Priznal sa aj k vymyslenej činnosti, ktorú mu vnútili vyšetrovatelia a podpísal „Zápisnicu o výpovedi“. Dúfal, že týmto

„priznaním“ oslobodí spolubratov od mučenia. Mýlil sa! vyšetrovateľom nestačilo jeho „priznanie“, chceli ešte spolupracovníkov a prípadne svedkov jeho činnosti. Z dona Titusa urobili vodcu protištátnej skupiny. 16. apríla 1951, okolo pol deviatej večer, prichádza don Titus do väznice v Leopoldove. O tomto období Don Titus povedal Augustínovi Krivosudskému: „Keď ma chytili, nastala pre mňa krížová cesta. Najťažšie chvíle po fyzickej a psychickej stránke som prežíval vo vyšetrovacej väzbe. Trvala v podstate dva roky. Pod oknom cely som mal popravisko. Denne tam privádzali ľudí. Počúval som strašné až neľudské výkriky a náreky – ešte aj tam ich mučili. Žil som v stálom strachu, že v ktoromkoľvek okamihu sa otvorí dvere na mojej cele a vyvedú ma na popravisko. Pozri sa na mňa, aj z toho som takto ošedivel. Keď sa mám v mysli vrátiť k nepredstaviteľnému mučeniu pri vyšetrowaní, poviem ti úprimne, že sa ma zmocňuje strašná hrôza...“ Don Titus bol na výsluchoch približne 58-krát, pri ktorých používali neľudské metódy bitia a trýznenia najvyššieho stupňa. Titus musel dostávať od Pána veľké milosti, keď po tomto všetkom, čo pretrpel, ho strach nevrhol do zúfalstva a beznádeje a nezošalel alebo nespáchal samovraždu. Od mučenia ho „oslobodili“ až 13. júna 1951. 11. júla vyšetrowaných previezli do Justičného paláca v Bratislave. Na vyšetrowanie Titusa a utečencov nadväzovalo vyšetrowanie farára Paulena zo Šenkvic a ľudí, ktorí pomáhali účastníkom pokusu o ilegálny prechod s donom Titusom. Prvým dňom súdneho pojednávania s Titusom v Justičnom paláci bol 20. február 1952. Prokurátor žiadal pre Titusa absolútny trest – trest smrti obesením. 22. februára 1952 bol rozsudok zmiernený „iba“ na 25 rokov trestu odňatia slobody. Don Titus bol prvým odsúdeným, ktorý za takúto činnosť nebol odsúdený na trest smrti. Prvou väznicou bola Ilava, kde mal číslo 1929. Ako prvé ho vo väzení navštívili jeho dve sestry: Johana a Alojzia. Titus sa ich okrem iného pýtal: „Došli domov moje šaty?“ Alojzia potvrdila, že došli. On na to:

„Dobre si ich prezrela? Aj vestu od teba?“ a pritom rukou viackrát ukázal na lem, ktorý bol namiesto rukáva. Otočený k Alojzii pokračoval v otázkach: „Vreckovku si našla?“ Alojzia dala zápornú odpoveď, že žiadna vreckovka v balíku nebola. Prvá vec, ktorú Alojzia doma urobila, bola, že sa pozrela na vestu, ktorú poslal Titus domov. Na svoje prekvapenie v leme niečo zacítila. Rozpárala ho a do dlane jej vypadol drobný neúplný ruženec. Mal „iba“ 58 zrníčok. Znovu prezrela všetky veci, ktoré prišli domov, ale nijakú vreckovku nenašla. 6. marca premiestnili Titusa do väznice v Mírove. Tu sa postaral o materiál na svätú omšu. Zohnal kúsky bieleho chleba a hrozienka, ktoré namočil do vody a potom z nich vytlačili hroznovú šťavu. Tu dokázal tajne sláviť Eucharistiu v niekoľkých celách a rozdávať ju mnohým osobám počas prechádzok vo väzenskom dvore, kde bolo možné aj nenápadne vysluhovať sviatosť zmierenia. Titusovi táto kňazská služba blahodarne vplývala aj na jeho zdravie. Tu sa stretá aj so svojím farárom zo Šenkvic, Alfonzom Paulenom. Titus strávi pri ňom jeho poslednú noc života, modlí sa pri ňom a vyspovedá ho. Pred smrťou Paulen zloží do Titusových rúk sľuby ako salezián. Z Mírova bol Titus 15. januára 1955 preložený do Jáchymova. Bol to ozajstný tábor smrti. Politickí väzni tu drvili uránovú rudu a pri práci mali oblečené iba štandardné väzenské šaty. Ústa, nos, pľúca a celé telo mali pokryté rádioaktívnym prachom. 4. novembra 1959 ho preložili do väznice vo Valdiciach, kde pracoval v brusiarni skla. Spoluväzeň Jozef Lyžica spomína: „Don Titus bol kňaz – ja som neveriaci. Hlboko sa skláňam pred statočnosťou a obetavosťou tohto človeka. Bol príkladom nielen pre mňa, ale pre všetkých väzňov, pretože denne bral na seba 180-190 % normy za väzňov, ktorí fyzicky nevládali plniť svoje normy, a preto nedostávali stravu.“ Takmer po 13 rokoch väzenia, 10. marca 1964, dona Titusa s podlomeným zdravím podmiennečne prepustili na dobu 7 rokov. Večer 7. januára prišlo donovi Titusovi zle od srdca. O pol tretej ráno zavolali

vajnorského farára Pavla Drobného, ktorý mu vyslúžil posledné sviatosti. Ráno ho previezli do nemocnice. V nemocnici bol stále pod kyslíkom, v ruke držal ruženec a modlil sa. Ak mu náhodou vypadol, ošetrujúca sestra mu ho zdvihla a podala do ruky. V nemocnici nevedeli, že je kňaz. Poobede mala službu iná sestra, ktorá zavolała kňaza, kapucína pátra Vojtecha Rajnera. Hneď prišiel. Keď otvoril dvere, uvidel na posteli ležať dona Titusa, s ktorým bol zatvorený. Videl, v akom je stave, tak mu povedal, aby vzbudil nad sebou ľútosť, že je pri ňom jeho brat Vojtech, ktorý s ním „bojoval“. Nevedel, či ho ešte vníma. Dal mu pomazanie chorých, zobral si ho do náručia a vtedy don Titus vydýchol. Ležal mu v náručí s rozťahnutými rukami ako Kristus na kríži. Takto s ním ostal ešte dlhší čas, kým jeho duša neopustila jeho pozemské telo. Bolo to 8. januára 1969. Don Titus čakal, kým mu podá niekto pomocnú ruku. A dočkal sa. Jeho život však neskončil... pokračuje v nebi a jeho život sa stáva príkladom vyzdvihnutým na oltár. Takmer po 13 rokoch väzenia, 10. marca 1964, dona Titusa s podlomeným zdravím podmiennečne prepustili na dobu 7 rokov. Pri prvej návšteve u sestry Alojzie mu podala v obálke ruženček, ktorý našla zašitý vo veste. Keď zobral do trasúcich sa rúk ruženček, pozrel na ňu a opýtal sa: „Vieš, čo to je?“ Alojzia prisvedčila a povedala, že je to ruženček. Pozrel na ňu a povedal jej: „Áno, je, ale nevieš aký! Robil som ho z chleba. Po každom výsluchu som urobil zrníčko a prilepil na tento špagát. Na ruženci je toľko zrníčok, koľko razy som bol vypočúvaný a mučený.“ Na to sa ho opýtala, o akej vreckovke to hovoril pri prvej návšteve. „Bola to vreckovka, ktorú som si prikladal na tvár vždy, keď som došiel do cely po výsluchu. Utieral som si do nej zakrvavenú tvár. Robil som to podobne ako Kristus na krížovej ceste,“ povedal Titus.